

นวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

Innovation in community welfare management in Chaiyaphruek subdistrict, Mueang District, Loei
Province

ยุภาพรณ สุระท้าว¹ สุรยuth สุระท้าว²

E-mail: Surayuth2020@gmail.com

โทรศัพท์: 091-8674252 , 095-2199979

บทคัดย่อ

บทความงานวิจัยเรื่องนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2) ศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่านวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ มีการดำเนินงานเริ่มต้นจากการเอื้ออาทรของคนในชุมชนที่ต้องการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการงานศพ จึงประชุมประชาคมระดับหมู่บ้านออกข้อบังคับหมู่บ้านร่วมกัน เมื่อมีบุคคลที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในหมู่บ้านเสียชีวิตทุกครัวเรือนต้องจ่ายเงินช่วยเหลืองานศพครัวเรือนละ 60 บาท ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการด้านการเสียชีวิตของคนในชุมชน บริหารจัดการโดยคนในชุมชน รูปแบบหรือกระบวนการการจัดการสวัสดิการชุมชน ยังขาดหลักประกันความมั่นคงของชีวิตด้านการจัดสวัสดิการในด้านอื่นๆ จึงเกิดการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน จัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล มีคณะกรรมการหรือผู้บริหารส่วนบนของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ เป็นผู้กำหนดนโยบาย/แผนงานให้สมาชิกนำสู่การปฏิบัติ แต่สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายหรือแผนงานการดำเนินงานตามความเห็นคณะกรรมการ ทำให้การดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ และรูปแบบนวัตกรรมที่สร้างความเชื่อมั่น สร้างความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ รูปแบบการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งสมาชิกกองทุน ภาคีหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานท้องที่ และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องด้านการจัดสวัสดิการ ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สภาพปัญหาความต้องการของประชาชนในการจัดสวัสดิการตนเอง และศักยภาพนำสู่การกำหนดระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชน และนโยบายแผนงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน นำเป็นนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่การจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: นวัตกรรม การจัดการสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน

Abstract

Research article on innovation in community welfare management in Chaiyaphruek Subdistrict, Mueang District, Loei Province, which has the following objectives: (1) study the process of community welfare management in Chaiyaphruek Subdistrict, Mueang District, Loei Province (2) study the innovative model of community welfare management in Chaiyaphruek Subdistrict, Mueang District, Province Loei uses qualitative research methods. by interview group chat and participatory research techniques

The results of the research found that community welfare management innovations in Chaiyaphruek Subdistrict The operation began with the generosity of people in the community who wanted to relieve the burden of funeral expenses. Therefore, a village level community meeting was held to issue a request to enforce the village together. When a person named in the village house registration dies, every household must pay funeral assistance of 60 baht per household which provides welfare for the death of people in the community. Managed by people in the community welfare management model or process There is still a lack of security guarantees for life in other areas of welfare provision. Therefore, there was a gathering of people in the community established as a community welfare fund at the sub-district level There is a committee or upper management of the Chaiyaphruek Subdistrict Community Welfare Fund who set policies / plans for members to put into practice. But the members did not participate in setting policies or operational plans based on the opinions of the committee. As a result, operations do not meet the needs of members of the Chaiyaphruek Subdistrict Community Welfare Fund. and innovative formats that build confidence and strengthen the Chaiyaphruek Subdistrict Community Welfare Fund. There is an operational process starting with members of the Chaiyaphruek Subdistrict Community Welfare Fund with a model of participation of all sectors in the community. Both fund members, local agency partners, local agency and government agencies involved in welfare provision through environmental analysis. The problem of people's needs in organizing their own welfare and the potential to lead to the determination of regulations on community welfare funds and policy plans of the Community Welfare Fund take it as a policy plan for implementation with participation in all sectors make operations responsive to the needs of Community Welfare Fund members and stakeholders, truly benefiting every sector, and leading to strong and sustainable community welfare management in Chaiyaphruek Subdistrict.

Keywords : innovation, community welfare management Community Welfare Fund

¹ นักศึกษา หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ตำแหน่ง นายกสมาคม หน่วยงานสังกัด สมาคมเสียงไทยเลยเพื่อการพัฒนาเลย จังหวัดเลย (นักวิชาการ/นักวิจัยทั่วไป)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทั่วโลก ผู้คนมากมายยังขาดการเข้าถึงอาหาร น้ำดื่มที่สะอาด สุขอนามัย และการจัดสวัสดิการที่เพียงพอกับความต้องการของคนในโลกหรือในสังคมปัจจุบันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในประเทศได้ช่วยยกระดับประชากรออกจากความยากจน แต่ความเติบโตในเรื่องดังกล่าวก็ยังไม่มีความสม่ำเสมอเท่าใดนัก ประชากรผู้หญิงมีสัดส่วนที่อยู่ในความยากจนมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากการเข้าถึงที่ไม่เท่ากันในเรื่องค่าแรงงาน การศึกษาและทรัพยากร SDGs มีเป้าหมายที่จะจัดความยากจนในทุกรูปแบบให้แล้วเสร็จภายในปี 2573 ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงในการเข้าถึงทรัพยากรและการบริการขั้นพื้นฐาน รวมถึงช่วยเหลือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งและภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ จัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ได้เห็นสัดส่วนของประชากรที่ขาดแคลนอาหารลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากที่เคยได้รับความทุกข์จากความอดอยากและความหิวโหยการจัดสวัสดิการของรัฐไม่ทั่วถึงซึ่งส่งผลกระทบต่ออัตราการดำรงชีวิตหรือด้านสังคมในปัจจุบัน% (เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals – SDGs กันยายน 25, 2018 <https://siam.edu/sustainable-development-goals-sdgs/> สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปได้ว่า หลักส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ ทั้งความเป็นอยู่ สุขภาพ ความเท่าเทียมทางสังคม และความมั่นคงในการดำรงชีพของมวลมนุษยชาติทั้งหมด และสิ่งที่สำคัญที่เป็นตัวเชื่อมกับมิติอื่นๆ เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตนั้นคือการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งการจัดสวัสดิการเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องกับทุกคนในโลกมาอย่างช้านาน ตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งการตาย ซึ่งสวัสดิการเหล่านี้ได้แฝงตัวอยู่กับสังคมมนุษย์ในรูปแบบวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน มีสวัสดิการแบบธรรมชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ แต่เมื่อโลกหรือสังคมในปัจจุบัน ของเราได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาธรรมชาติมาเป็นการพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นหลัก และจากสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น ๆ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความห่วงใยกันและกัน แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ทำให้ในสังคมปัจจุบันมีความห่างเหินหรือไม่ได้มีการเอาใจใส่กับคนรอบข้าง ทำให้สังคมในปัจจุบันเกิดความเหลื่อมล้ำทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ อย่างชัดเจน ซึ่งนำมาสู่การเกิดความขัดแย้งมากมาย เป็นความไร้สมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือความไร้สมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ทำให้สังคมไม่มีความมั่นคงยั่งยืน

ประเทศไทยที่ผ่านมาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยมีมากขึ้น และถูกหยิบยกให้เป็นประเด็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ควรได้รับการแก้ไขโดยด่วน และสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในสังคมปัจจุบัน กล่าวคือมีการส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนจำนวนหนึ่งทำให้พวกเขาได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากความไม่เท่าเทียมทางสังคมขาดโอกาส ขาดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานที่สมควรได้รับ และช่องว่างระหว่างรายได้คนรวยกับคนจนเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคม

ด้วยเหตุดังกล่าว ได้นำมาสู่การพัฒนากระบวนการสวัสดิการชุมชนซึ่งเกิดขึ้นบนฐานความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม โดยมีวัฒนธรรมชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่พึ่งพาในการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน ฯลฯ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่นำผลกำไรของกลุ่มบางส่วนมาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกหรือจัดสรรเพื่อหนุนเสริมกิจกรรมในชุมชน เช่น การนำไปดูแลรักษาป่าชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน การพัฒนาอาชีพสมาชิกชุมชน เป็นต้น หรือบางกลุ่มก็จัดตั้งเป็นกลุ่มเฉพาะขึ้นมาอย่าง เช่น กลุ่มแม่บ้านในในระดับหมู่บ้าน หรือในระดับตำบล นับเป็นระบบสวัสดิการชุมชนแบบธรรมชาติ โดยให้คนชุมชนเป็นคนจัดการบริการกองทุนด้วยตนเอง ที่มีการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่มาช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะของการจัดสวัสดิการจากฐานทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชุมชน แต่เมื่อสังคมหรือชุมชนได้มีการพัฒนาหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไป บทบาทคนในสังคมไทย หรือบทบาทของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความห่วงหาอาทร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ลดน้อยลงไป ทำให้เกิดกลุ่มองค์กรชุมชน หรือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ส่วนหนึ่ง ได้ตระหนักถึงความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนหรือในสังคมที่จะ

ทำให้คนในสังคมหรือในชุมชนสามารถดำรงชีวิตหรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันให้ได้ จึงได้ร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันฟื้นฟูระบบการดำรงชีวิตของคนในชุมชนในรูปแบบของการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร กันในลักษณะของการจัดสวัสดิการที่มาจากฐานทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ องค์การการเงิน วิสาหกิจชุมชน ฯลฯ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เกิดขึ้นจากฐานความต้องการของชุมชนโดยใช้ “เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” ทำให้คนมีคุณธรรม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่และเคารพในกฎกติกาที่มาจากข้อตกลงร่วมกัน เกิดการเรียนรู้การบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง เพื่อจัดสรรผลประโยชน์และจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกทำให้ชุมชนมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง ลดการพึ่งพิงแหล่งทุนจากภายนอกชุมชน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือเป็นการฝึกคนให้มีความอดทน ให้มีสัจจะ ให้มีระเบียบวินัยในการใช้เงิน รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุมีผล มีความเหมาะสม พอประมาณ กับตนเองและครอบครัวเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว

การพัฒนาแบบหรือการจัดการสวัสดิการชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การวางรากฐานให้ชุมชน หรือ สังคม ได้มีภูมิคุ้มกันในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม และรวมถึงการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการ หรือ สมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรที่มีการจัดการสวัสดิการชุมชนในระดับหมู่บ้าน หรือระดับตำบล สามารถมีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสามารถดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเอง รวมถึงการพัฒนาแบบสวัสดิการใหม่ๆ การบริหารจัดการกองทุนตามระบบธรรมาภิบาลที่ดี รวมถึงส่งเสริมการสร้างคุณค่าและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม ซึ่งการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลจึงเป็นความมุ่งหวังที่จะให้คนในชุมชนหรือในสังคมมีปัจจัยพื้นฐาน หรือสามารถได้รับสวัสดิการที่ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง เกิดความพอเพียง ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน หรือในสังคม และเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้แลกเปลี่ยนในกระบวนการส่งเสริมสังคมสวัสดิการที่การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน สังคมนั้น ๆ

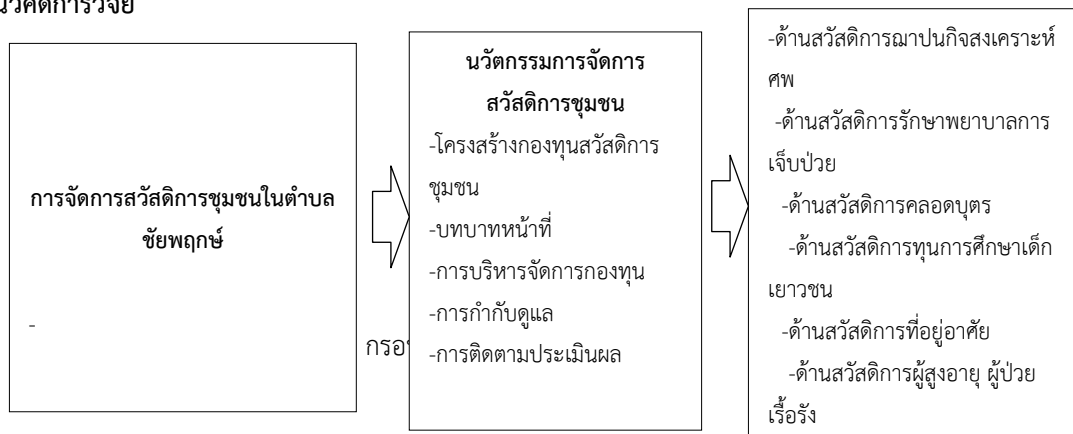
ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ตำบลหนึ่ง ที่ประชาชนในระดับชุมชน หมู่บ้าน และระดับตำบล ได้ร่วมกันจัดสวัสดิการชุมชน โดยคนในชุมชนจัดการกันเอง ริเริ่มจัดตั้งเน้นไปที่การจัดสวัสดิการด้านฅาปนกิจศพสำหรับสมาชิกในหมู่บ้านที่เสียชีวิต ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของระบบออมทรัพย์หรือองค์การการเงินอื่น ๆ

จากการดำเนินงานที่กำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับจากผู้นำชุมชนในหมู่บ้านแล้วประกาศบังคับใช้ โดยสมาชิก หรือชาวบ้านไม่มีส่วนในการยกร่างกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับเลย เป็นการบริหารจัดการจากข้างบน ลงสู่ข้างล่าง นั้นหมายถึง ผู้มีอำนาจในชุมชนออกกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับเอง แล้วนำมาบังคับใช้ ทำให้การบริหารจัดการกองทุนไม่เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ ที่ไม่มีส่วนร่วม การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ และศึกษารูปแบบนวัตกรรมจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง ภายใต้อห้หลักการ คือ การให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อศักดิ์ศรี ทุกคนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับไปพร้อมกัน ไม่ใช่รอรับแต่การช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว (หลักการจัดสวัสดิการชุมชน,สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน),2551) กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นเครื่องมือที่จะรื้อฟื้นวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาอีกครั้ง เพื่อมุ่งไปสู่การพึ่งตนเองนำไปสู่การพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความแข็งแกร่งของกองทุนต้องมาจากพลังความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมของคนภายในของชุมชนเอง มีกฎระเบียบข้อบังคับ เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ในการพัฒนากองทุนสวัสดิการเป็นการสร้างความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูล ความรักความสามัคคีและการสร้างหลักประกันทางสังคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษารูปแบบนวัตกรรมจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และวิเคราะห์ กระบวนการขับเคลื่อนงานของกลุ่มฌาปนกิจระดับหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และกระบวนการขับเคลื่อนงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหารูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มเป้าหมายจาก 1) ศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจากตัวแทนกลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน ตัวแทนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลชัยพฤกษ์ ตัวแทนชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลชัยพฤกษ์ ตัวแทนชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน แยกเป็น (1) ประธานกลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้านในตำบลชัยพฤกษ์ หมู่บ้านละ 1 คน รวมจำนวน 11 คน (2) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ประธานกองทุน 1 คน รองประธานกองทุน 1 คน เลขานุการกองทุน 1 คน กรรมการกองทุน 4 คน สมาชิกกองทุน 5 คน (3) องค์การบริหารส่วนตำบลชัยพฤกษ์ ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร 1 คน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน (4) ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ประธานชมรม 1 คน เลขานุการชมรม 1 คน (5) ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ประธานชมรม 1 คน เลขานุการชมรม 1 คน (6) ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน สมาคมเสียสละไทยเพื่อการพัฒนาเลย ประกอบด้วย รองนายกสมาคม 1 คน อุปนายกสมาคม 1 คน และเวทีสนทนากลุ่มใช้ผู้ร่วมเวทีทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากกรรมการกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มจำนวนกลุ่มละ 2 คน 2) การค้นหารูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำนวนทั้งหมด 30 คน มาจากตัวแทนกรรมการกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มละ 3 คน และตัวแทนจากสมาชิกกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มละ 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน จำนวน 5 คน และประเด็นการสนทนากลุ่มซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการมีส่วนร่วมของคนใน

ชุมชนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน 2) การศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ ประเด็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผ่านการตรวจสอบประเด็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการจัดสวัสดิการสังคม จำนวน 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทำหนังสือขอความร่วมมืออนุเคราะห์กลุ่มเป้าหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 2) ทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือและประเด็นการวิจัย
- 3) ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัย
- 4) เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยผู้วิจัยแสดงความขอบคุณผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้
- 5) รวบรวมผลการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาข้อมูลตามผลการวิจัย และสรุปประเด็นการสนทนากลุ่มด้วยแผนที่แสดงถึงกระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่จะนำไปสู่รูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

2) การศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือคือ ประเด็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหาจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มกระบวนการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงรูปแบบของนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

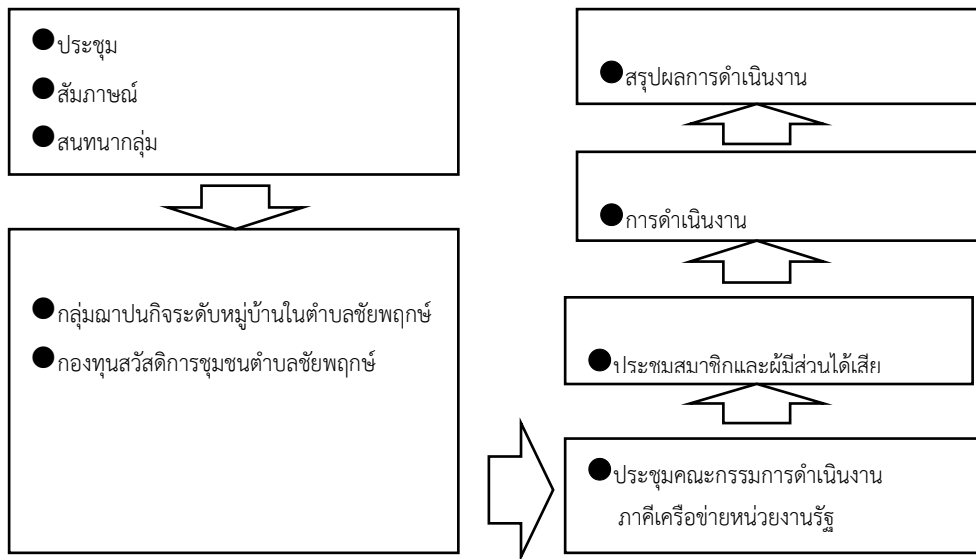
สรุปผลการวิจัย

1) ผลการศึกษากิจกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า การพัฒนาคณะกรรมการ ก่อให้เกิดการจัดการสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกควรใช้หลักการมีส่วนร่วมทั้งในระดับสมาชิก องค์กรภาคีชุมชน ไม่ควรมีการบริหารจัดการแบบสั่งการ หรือการครอบงำจากระดับบนลงสู่ระดับล่าง

ผลการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และคณะกรรมการกลุ่มฌาปนกิจพระดับหมู่บ้านในตำบลชัยพฤกษ์ พบว่า คณะกรรมการเห็นร่วมกันว่าในการกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนงานควรให้สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจพระดับหมู่บ้าน และผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาองค์กร เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ จะทำให้สมาชิกองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานเข้มแข็งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และจากผลการสัมภาษณ์สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจพระดับหมู่บ้านในตำบลชัยพฤกษ์ พบว่าสมาชิกต้องการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

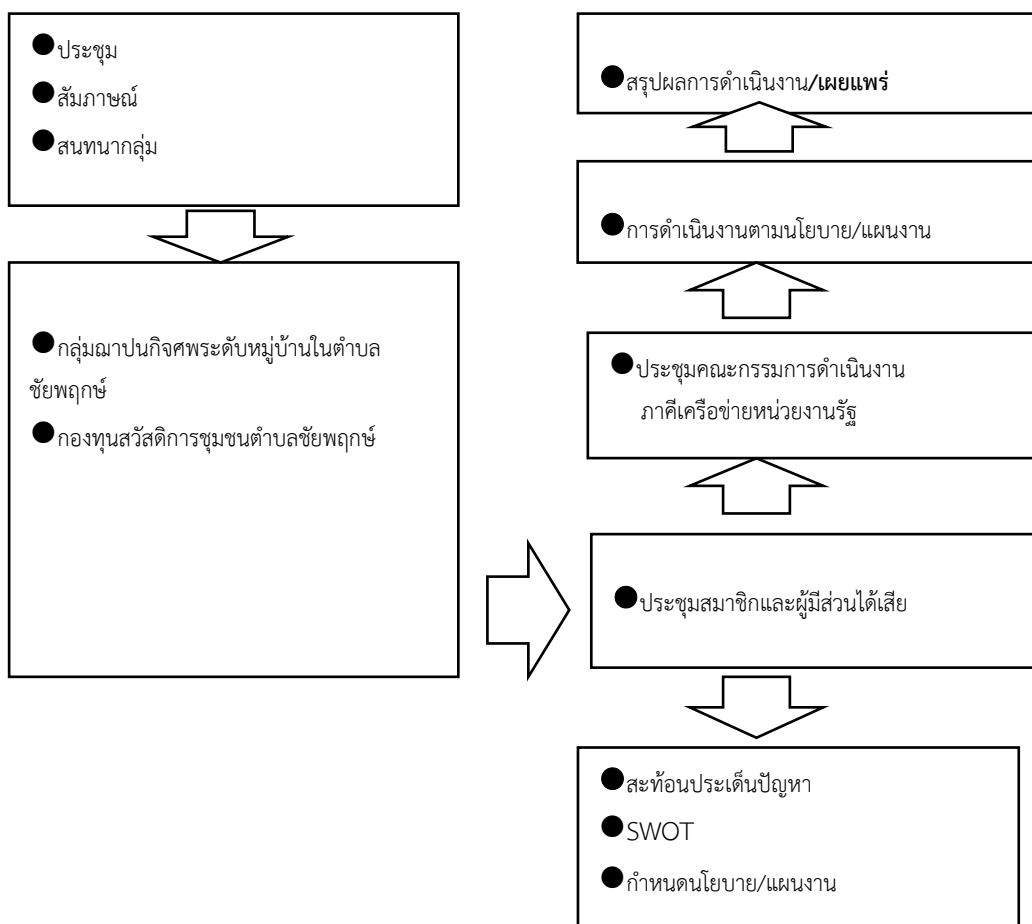
ผลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มมีข้อเสนอแนะว่า การกำหนดนโยบายควรเริ่มจากสมาชิกองค์กร เพราะเป็นผู้ปฏิบัติและใกล้ชิดปัญหาจากฐานรากของชุมชน จะทำให้นโยบายที่ได้มาจากปัญหามาสู่การตอบสนองความต้องการขององค์กรได้จริงเป็นรูปธรรม

- 2) ผลการศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ภาพที่ 2 รูปแบบเดิมของการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

จากภาพที่ 2 พบว่ารูปแบบการดำเนินการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากโครงสร้างคณะกรรมการหรือผู้บริหารส่วนบนขององค์กร กำหนดนโยบาย/แผนงานให้สมาชิกรับรู้ การปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นว่าสมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายหรือแผนงาน ดำเนินงานตามความเห็นหรือคำสั่งของคณะกรรมการ/ผู้บริหารองค์กร ทำให้การดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกหรือผู้มีส่วนได้เสีย

ภาพที่ 3 รูปแบบวัตรกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

จากภาพที่ 3 พบว่ารูปแบบการดำเนินงานการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิกองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ ผ่านกระบวนการสะท้อนปัญหา การวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการและศักยภาพ นำสู่การกำหนดนโยบายแผนงานขององค์กร ซึ่งคณะกรรมการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายนำนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ และสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจพระดับหมู่บ้านในตำบลชัยพฤกษ์และผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่การจัดการสวัสดิการชุมชน ด้วยคนในชุมชนกันเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าวัตรกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย การกำหนดนโยบาย การขับเคลื่อนงานควรให้สมาชิกองค์กร และผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ จะทำให้สมาชิกองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานเข้มแข็งนำสู่การจัดการสวัสดิการชุมชนที่ยั่งยืน และต้องให้สมาชิกเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และการนำรูปแบบวัตรกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ ที่มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ ผ่านกระบวนการสะท้อนปัญหา ความต้องการ การวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการและศักยภาพ นำสู่การกำหนดนโยบายแผนงานการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายนำนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งสมาชิกองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่การจัดการสวัสดิการชุมชนได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนปัญหาความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้การกำหนดนโยบายแผนงานขององค์กรตรงกับปัญหาที่แท้จริง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นตอบสนองความต้องการของสมาชิกองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) (2557) นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้ปาฐกถาจากการสัมมนา สานพลัง ปฏิรูปสังคม ให้ชุมชนเข้มแข็งกล่าวว่า “องค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดในการปฏิรูปประเทศไทยที่ถือเป็นระเบียบวาระของชาติที่เป็นความตั้งใจครั้งใหญ่ที่สุดของชาติอยู่ที่ “ปฏิรูปสังคม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง”วิธีการปฏิรูปต้องปฏิรูปความสัมพันธ์จากแนวดิ่งมาเป็นแนวราบ จัดให้มีการมีส่วนร่วมรวมกันคิดรวมกันทำในทุกพื้นที่ชุมชน ในทุกองค์กร และในทุกประเด็น

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ทำให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการตามความสำคัญ จำเป็นเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้กลุ่ม/องค์กร การจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัด ได้ประเด็นปัญหาตามความสำคัญเร่งด่วนอย่างแท้จริง ซึ่ง รัชยานภิกขุ รัชตะวรรณ, ธรรมวรรณ แก้วกระจก ,วรรณรัตน์ จงเขตกิจ ,ปิยะพร พรหมแก้ว ,ดาไลมา สำแดงสาร ,ดลภักดิ์ ทรงเลิศ, (2561) กล่าวว่าว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงควรเน้น ความเท่าเทียมของโอกาสและการรับรู้ของประชาชน อันจะนำมาสู่การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน การวางแผนในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผนและกระบวนการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม และการมีส่วนร่วมตัดสินใจเป็นกระบวนการทำงานที่สำคัญเพื่อให้สมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียได้เข้าถึงผลปัญหาสำคัญตรงกัน ทำให้การดำเนินงานการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ได้ทิศทางการทำงานที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้องค์กรชุมชนเกิดกระบวนการดำเนินงานตรงตามประเด็นปัญหาอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมดำเนินการของกลุ่ม/องค์กรการจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ กำหนดแนวทางแผนงานการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้เกิดการทำงานเป็นระบบเกิดเอกภาพในการดำเนินงาน ลดปัญหาความขัดแย้งในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับเมธา หริมเทพาธิป. สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ 8 ข้อสำคัญ ได้แก่ 1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น 2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง 3) การสร้างฉันทามติ 4) การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น 5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด 6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม 7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน และ 8) การพัฒนาภาคประชาสังคม

การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินการดำเนินงาน ซึ่งจรีพร ศรีทอง (2558) ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการ (Project Evaluation) หมายถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการติดตามผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตรวจสอบ การวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้ของโครงการ แล้วพิจารณาว่าโครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากแค่ไหน ส่งผลให้การจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ ประหยัดงบประมาณและเวลา การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมส่งผลให้การดำเนินงานของการจัดสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและเกิดประโยชน์ตามความต้องการของสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจพระดับหมู่บ้านในตำบลชัยพฤกษ์ และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ ที่เป็นองค์กรจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ ได้อย่างแท้จริงและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นวัตกรรมจัดการสวัสดิการชุมชน ผลที่ได้ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่คือ ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย หากมีการนำไปใช้ในพื้นที่ยื่นแล้วได้กระบวนการที่ชัดเจนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดสวัสดิการชุมชนให้กับประชาชนทั่วไป ดังนั้นนวัตกรรมจัดการสวัสดิการชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ควรมีการทดลองใช้ในพื้นที่ยื่นเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน

2. หน่วยงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะนำนวัตกรรมจัดการสวัสดิการชุมชนไปใช้ประโยชน์ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบองค์กรชุมชนที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาตามรูปแบบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้รูปแบบนวัตกรรม แต่ไม่มีข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้คัดเลือกตัวแปร ที่เหมาะสมตามทฤษฎีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายเชิงปริมาณ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงปริมาณ ร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). (2557). ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศชาติมั่นคง, กรุงเทพฯ :สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัชยานภิก รัชตะวรรณ, ธมลวรรณ แก้วกระจก, วรรณรัตน์ จงเขตกิจ, ปิยะพร พรหมแก้ว, ดาลิมา สำแดงสาร ดลปัทม ทรงเลิศ. (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะ, วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 11(ฉบับที่1), 233.

จรีพร ศรีทอง.(2558) การบริหารโครงการ (Project Management). ภาควิชาการบริหารทั่วไป คณะ

บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เมธา หริมเทพาธิป. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม. <https://www.gotoknow.org/posts/629865สืบค้น> เมื่อ 25 กันยายน 2566

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม.(มีนาคม 2554). ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมั่นคง,กรุงเทพฯ :สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร

ชมพูนุช หันนาค, ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง, วรณรัตน์ อัสวเดชาชาญยุทธ์.การสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการการจัดการความรู้
ในการทำเกษตรอินทรีย์. [https://www .repository.rmutr.ac.th > bitstream > handle > Fulltext](https://www.repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/Fulltext). สืบค้นเมื่อ 27
กันยายน 2566

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน).(ม.ป.ป.). ปัจจุบัน/ปฏิบัติ/ปฏิรูป ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศ
ไทย. [https://www reform.org > uploads > 2012/06](https://www.reform.org/uploads/2012/06). สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2566